

ह.वि.शि.बो. अभ्यासप्रश्नपत्रम् (मार्च-2024)

अङ्कयोजना उत्तरसङ्केताश्च

कक्षा – द्वादशी

विषय : संस्कृतम्

समय: - होरात्रयम्

सम्पूर्णाङ्काः - 80

SET : A

अवधातव्यम् –

1. अङ्कयोजनायां प्रदत्तानि उत्तराणि निर्देशात्मकानि सन्ति । प्रदत्तानि उत्तराणि अतिरिच्यापि सन्दर्भानुसारम् अन्यानि उत्तराणि भवितुम् अर्हन्ति ।
2. आन्तरिकविकल्पात्मकेषु प्रश्नेषु यद्यपि स्पष्टतया निर्देशः दत्तः अस्ति यत् केवलं प्रश्नद्वयम् अथवा प्रश्नत्रयम् इत्यादिकम् उत्तरं दातव्यं तथापि यदि छात्रः अतिरिक्त-प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखति तर्हि छात्रहिताय निर्णयः कर्तव्यः। यथा पठितगद्यांशे त्रयाणां प्रश्नानाम् उत्तरलेखनम् अभीष्टं परं छात्रः यदि चतुर्णाम् प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखति तर्हि तत्र केवलं प्रथमत्रयाणां प्रश्नानां न अपितु यानि उत्तराणि उत्तमानि सन्ति तेषां मूल्याङ्कनं करणीयम्।
3. यदि विद्यार्थिनः उत्तरलेखन-समये समुचितानां विभक्तीनां वचनानां च प्रयोगं न कुर्वन्ति तर्हि अंशतः अङ्काः कर्तनीयाः, न तु सम्पूर्णाङ्काः।
4. त्रुटिपूर्णवर्तन्यै व्याकरणात्मक-प्रयोगाय च अनुपाततः अङ्काः कर्तनीयाः, न तु सम्पूर्णाङ्काः ।
5. आंशिक-दृष्ट्या समुचितेभ्यः उत्तरेभ्यः अपि अङ्काः देयाः ।

खण्डः 'क' अपठितावबोधनम्

10 अङ्काः

1.	अपठितगद्यांशाधारित-उत्तराणि :-	
	(अ) एकपदेन उत्तरत - (केवलं प्रश्नद्वयम्)	2×1=2
	(क) प्राणिनाम्	
	(ख) प्रपातः	
	(ग) पर्वतेभ्यः	
	(ब) पूर्णवाक्येन उत्तरत - (केवलं प्रश्नद्वयम्)	2×2=4
	(क) दूषितं जलं स्वास्थ्यय अहितकरम्।	
	(ख) नद्याः तटाः पक्षिणां कलरवैः बालकानां क्रीडाभिः स्त्रीणां वार्तालापैश्च गुञ्जायमानाः भवन्ति।	
	(ग) नदी पर्वतेभ्यः निर्गत्य क्षेत्रेषु आगच्छति।	

	(स) अस्य अनुच्छेदस्य कृते उपयुक्तं शीर्षकं संस्कृतेन लिखत । जलम् एव जीवनम् , प्राणिनां जीवनं जलम् छात्रस्य उत्तरं दृष्ट्वा छात्रहिताय समुचितः निर्णयः करणीयः। (द) यथानिर्देशम् उत्तरत- (केवलं प्रश्नत्रयम्) उत्तराणि :- i. (ग) दूषितम् ii. (ग) षष्ठी iii. (क) दूषितम् iv. (घ) जलम्	1 3×1=3
	खण्डः 'ख' रचनात्मक-कार्यम्	18 अङ्काः
2.	निबन्ध-लेखनम् :- छात्रैः प्रदत्तेषु विषयेषु एकं विषयमधिकृत्य षड्वाक्यानि संस्कृतभाषया लेखनेन पूर्णाः अङ्काः प्रदेयाः। व्याकरणिकाशुद्धीनां कृते आंशिकरूपेण अङ्काः कर्तनीयाः।	6
	(छन्द-अलङ्कार-परिचयः)	
3.	छन्दस्सु आधारितानां प्रश्नानाम् उत्तराणि :- (केवलं प्रश्नत्रयम्) (क) इन्द्रवज्रा-छन्दसः लक्षणस्य लेखनेन द्वौ अङ्कौ प्रदेयौ। (ख) अनुष्टुप्-छन्दसः कस्यापि उदाहरणस्य लेखनेन द्वौ अङ्कौ प्रदेयौ। (ग) मालिनीछन्दसि पञ्चदश वर्णाः भवन्ति। इति लेखने द्वौ अङ्कौ प्रदेयौ। (घ) जतौ तु वंशस्थमुदीरितं जरौ। (लक्षणस्य रिक्तस्थानपूर्तिः)	3×2=6
4.	अलङ्कारेषु आधारितानां प्रश्नानाम् उत्तराणि :- (केवलं प्रश्नत्रयम्) (क) उपमायाः अलङ्कारस्य लक्षणस्य लेखनेन द्वौ अङ्कौ प्रदेयौ। (ख) अनुप्रासस्य अलङ्कारस्य कस्यापि उदाहरणस्य लेखनेन द्वौ अङ्कौ प्रदेयौ। (ग) यमकस्य अलङ्कारस्य लक्षणस्य लेखनेन द्वौ अङ्कौ प्रदेयौ। (घ) तद्रूपकमभेदो य उपमानोपमेययोः। (लक्षणस्य रिक्तस्थानपूर्तिः)	3×2=6
	खण्डः 'ग' पठित-अवबोधनम्	30 अङ्काः
5.	पद्यांशं पठित्वा हिन्दीभाषया सप्रसङ्गसरलार्थं लिखत - प्रस्तुतपद्यांशः पाठ-2 "रघुकौत्ससंवादः" इति पाठाद् उद्धृतः। अथवा प्रस्तुतपद्यांशः पाठ-4 "कर्मगौरवम्" इति पाठाद् उद्धृतः। कस्यापि एकस्य पद्यांशस्य हिन्दीभाषया सप्रसङ्गं सरलार्थं च लेखने 1+3=4 अङ्काः प्रदेयाः।	1×4=4

6.	<p>गद्यांशं पठित्वा हिन्दीभाषया सप्रसङ्गसरलार्थं लिखत - प्रस्तुतगद्यांशः पाठ-7 "विक्रमस्यौदार्यम्" इति पाठाद् उद्धृतः।</p> <p style="text-align: center;">अथवा</p> <p>प्रस्तुतगद्यांशः पाठ-10 "दीनबन्धुः श्रीनायारः" इति पाठाद् उद्धृतः। कस्यापि एकस्य गद्यांशस्य हिन्दीभाषया प्रसङ्गं सरलार्थं च लेखने 1+3=4 अङ्काः प्रदेयाः।</p>	1×4=4
7.	<p>सूक्त्योः भावार्थलेखनम् :-</p> <p>प्रदत्तसूक्तिषु मात्रद्वयोः सूक्त्योः भावार्थं हिन्दीभाषया लेखने पूर्णाः अङ्काः 2+2=4 प्रदेयाः।</p> <p style="text-align: center;">अथवा</p> <p>अन्वयस्य रिक्तस्थानपूर्तिः :- (उत्तराणि)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) जगत्याम् 2) वास्यम् 3) भुञ्जीथाः 4) गृधः 	<p>2×2=4</p> <p style="text-align: center;">अथवा</p> <p>4×1=4</p>
8.	<p>पठितपद्यांशाधारित-उत्तराणि :- (केवलं प्रश्नत्रयम्)</p> <p>(क) यद्यदाचरति श्रेष्ठः तत्तदेवेतरो जनः आचरति। (ख) लोकः श्रेष्ठस्य प्रमाणम् अनुवर्तते। (ग) 'श्रेष्ठः' इति पदम् एकवचने अस्ति। (घ) 'तदेव' इत्यस्य पदस्य सन्धिच्छेदम् = तत्+एव।</p>	3×1=3
9.	<p>पठितगद्यांशाधारित-उत्तराणि :- (केवलं प्रश्नत्रयम्)</p> <p>(क) अयं संसारः असारः। (ख) दानभोगैर्विना उपार्जितानां वित्तं सफलं न भवति। (ग) 'भविष्यतीति' इत्यस्मिन् पदे दीर्घसन्धिः। (घ) 'भवति' इत्यस्मिन् पदे लट् लकारः।</p>	3×1=3
10.	<p>रेखाङ्कितपदानि आधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत - (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्)</p> <p>उत्तराणि :-</p> <ol style="list-style-type: none"> (क) के (ख) केषाम् (ग) कस्य (घ) कम् (ङ) कस्मै 	4×1=4

	(संस्कृत-साहित्य-परिचयः)	
11.	<p>संस्कृतसाहित्याधारितानां प्रश्नानाम् उत्तराणि :- (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्)</p> <p>(क) अष्टादश (ख) राजकुमारः चन्द्रापीडः (ग) राजाभोजस्य (घ) 'उत्तररामचरितात् (ङ) द्वात्रिंशत्</p>	4×1=4
12.	<p>संस्कृतसाहित्याधारितानां प्रश्नानाम् उत्तराणि :- (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्)</p> <p>(क) महाकविः भवभूतिः (ख) अम्बिकादत्तव्यासः (ग) रघुवंशम् (घ) वेदव्यासः (ङ) त्रीणि</p>	4×1=4
खण्डः 'घ' अनुप्रयुक्त-व्याकरणम्		06 अङ्काः
13.	<p>(क) अयादिसन्धेः अथवा गुणसन्धेः परिभाषां हिन्दीभाषया उदाहरणञ्च संस्कृतभाषया लेखने 1+1=2 अङ्कौ प्रदेयौ।</p> <p>(ख) कर्मधारयसमासस्य अथवा द्विगुसमासस्य परिभाषां हिन्दीभाषया उदाहरणञ्च संस्कृतभाषया लेखने 1+1=2 अङ्कौ प्रदेयौ।</p> <p>(ग) कर्ताकारकस्य अथवा करणकारकस्य परिभाषां हिन्दीभाषया उदाहरणञ्च संस्कृतभाषया लेखने 1+1=2 अङ्कौ प्रदेयौ।</p>	<p>1×2=2</p> <p>1×2=2</p> <p>1×2=2</p>
खण्डः - 'ङ' पाठाधारिताः बहुविकल्पीयाः प्रश्नाः		16 अङ्काः

14.	<p>प्रदत्तवैकल्पिकचतुर्भ्यः उत्तरेभ्यः एकं शुद्धम् उत्तरं चित्वा लिखत – उत्तराणि :-</p> <ol style="list-style-type: none">1) ग) तान् + ते2) ग) विसर्गसन्धिः3) क) तत् + एहि4) ख) ल्यप्5) घ) शानच्6) ख) त्यक्त्वा7) घ) षष्ठीतत्पुरुषः8) क) पुष्पाणाम् अञ्जलिम्9) क) वाग्भूषणम्10) घ) षष्ठी11) ख) लिट् लकारः12) ख) ज्ञानम्13) क) प्रकाशेन14) ग) असमस्तम्15) ख) लक्ष्मीमदः16) ग) असारः	16×1=16
-----	---	---------